

4. Maksājumu mehānisms

A. PPP LĒGUMI, KAS PAREDZ UZ PIEEJAMĒBU BALSTĪTUS MAKSĀJUMUS

4.a. Pamatdarbības maksājumu struktūra

Maksājumu mehānismiem, kas balstīti uz pieejamību, parasti piemēro vienu no divām pieejām. Pirmajā pieejā iepriekš nosaka pamatdarbības maksājumus, kas atbilst 100 % aktīva pieejamības un pakalpojumu izpildei 100 % apmērā, un koriģē šo summu, ņemot vērā:

- indeksāciju (sk. 5.d. tematu);
- pastarpinātās izmaksas (sk. 5.i. tematu);
- atskaitījumus aktīva komponentu nepieejamības dēļ (sk. 4.b.–4.h. tematu);
- atskaitījumus neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ (sk. 4.b.–4.h. tematu).

Otrajā pieejā pamatdarbības maksājumus nosaka pakāpeniski, pamatojoties uz to aktīva komponentu skaitu (piemēram, telpas ēkā vai autoceļa posmi), kas ir darīti pieejami, un pēc tam koriģē šo summu, ņemot vērā:

- indeksāciju (sk. 5.d. tematu);
- pastarpinātās izmaksas (sk. 5.i. tematu);
- atskaitījumus neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ (sk. 4.b.–4.h. tematu).

Ērtības labad atlikušajā 4. temata daļā tiek pieņemts, ka tiek izmantota pirmā pieeja, bet tie paši principi jāattiecina arī uz otro pieeju.

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka tas, kura no abām iepriekš aprakstītajām uz pieejamību balstītu maksājumu mehānismu struktūrām tiek izmantota, **neietekmē statistisko uzskaiti**.*

4.b. Korekcijas nepieejamības un neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ

PPP līgumos iekļauj noteikumus, kas ļauj koriģēt pamatdarbības maksājumus, ja aktīvs nav pieejams vai (vairumā gadījumu) ja privātā partnera pakalpojumu izpilde ir neapmierinoša.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka PPP līgumā noteiktais mehānisms, kas ļauj koriģēt pamatdarbības maksājumus aktīva nepieejamības un (vai) neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ, **pats par sevi neietekmē statistisko uzskaiti, ja** tiek izpildīti šādi nosacījumi:

- ja aktīvs nav pieejams vai pakalpojumu izpilde ir neapmierinoša, atskaitāmo apmēru var noteikt objektīvi, piemērojot PPP līguma noteikumus (t. i., atskaitījuma apmērs netiek atstāts kādas puses ziņā vai turpmākām pušu apspriedēm katrā atsevišķā gadījumā);
- ja atskaitījuma apmērs ir pienācīgi noteikts, to var piemērot, pusēm par to papildus neapspriežoties. (Eurostat apzinās, ka, iespējams, lielākajā daļā PPP līgumu noteikumi par atskaitījumiem tiek formulēti, Publiskajam partnerim paredzot tiesības (nevis pienākumu) piemērot atskaitījumus no pamatdarbības maksājumiem. Lietotājiem jāņem vērā, ka Eurostat gaida, ka praksē Publiskais partneris atskaitījumus piemēros vienmēr, kad tie jāveic saskaņā ar PPP līgumu.)

Ja nav izpildīts kāds no šiem nosacījumiem, PPP tiek automātiski reģistrēta valdības BILANCĒ.

4.c. Pieejamības un nepieejamības noteikšana

Parasti atsevišķu aktīva komponentu pieejamību (vai nepieejamību) novērtē, pamatojoties uz PPP līgumā noteiktajiem pieejamības standartiem. Pieejamība dažādos līgumos tiek definēta ļoti atšķirīgi – dažos definīcijas var būt ļoti vispārīgas (piemēram, autoceļam ir jābūt atvērtam satiksmei un brīvam no šķēršļiem), bet citos tās var būt ļoti konkrētas (piemēram, gaisa temperatūrai skolas mācību telpā jābūt robežās no x līdz y, apgaismojuma līmenim – no x līdz y). Pamatdarbības maksājumiem piemēro atskaitījumus, kas parāda neatbilstību šiem standartiem (t. i., aktīva nepieejamību).

Dažos PPP līgumos ir iekļauti noteikumi par:

- izrietošu nepieejamību, kad, lai arī aktīva komponents atbilst pieejamības prasībām, tas automātiski tiek uzskatīts par nepieejamu, jo nav pieejami citi noteikti šā aktīva komponenti (piemēram, baseinu uzskata par nepieejamu, ja nav pieejamas baseina ģērbtuves);
- visa aktīva nepieejamību, kad visu aktīvu automātiski uzskata par nepieejamu, ja nav pieejami noteikti tā komponenti vai noteikta aktīva daļa (piemēram, uzskata, ka visa slimnīca nav pieejama, ja nav pieejamas operāciju zāles, un ka visa skola nav

pieejama, ja nav pieejami x % mācību telpu).

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka līguma standartos, kurus izmanto, lai definētu un novērtētu aktīva pieejamību, ir jānorāda vismaz apstākļi, kādos šo aktīvu tiešām var lietot. PPP līgums, kurā nav iekļauta šim kritērijam atbilstoša pieejamības noteikšanas kārtība, **ietekmē statistisko uzskaiti**, un PPP līgumu automātiski reģistrē valdības BILANCĒ.

Eurostat uzskata, ka iepriekš aprakstītie noteikumi par izrietošo nepieejamību un visa aktīva nepieejamību **neietekmē statistisko uzskaiti**.

4.d. Pakalpojumu izpildes noteikšana

Vairumā PPP līgumu papildus pieejamības standartiem iekļauj arī prasības attiecībā uz Privātā partnera pakalpojumu izpildes kvalitāti un atskaitījumu piemērošanu pamatdarbības maksājumiem gadījumā, ja netiek izpildītas dažas vai visas šīs prasības.

Dažas no šīm prasībām var būt cieši saistītas ar Privātā partnera pienākumu nodrošināt aktīva pieejamību (piemēram, pienākumu reaģēt noteiktā laika posmā, ja rodas nepieciešamība veikt uzturēšanu). Citas prasības var būt vispārīgākas (piemēram, prasība sniegt Publiskajam partnerim ikmēneša ziņojumus).

Daži pienākumi ir jāveic regulāri, un tāpēc regulāri tiek novērtēti, kā tie tiek veikti (piemēram, pienākums sniegt Publiskajam partnerim ikmēneša ziņojumu). Citus pienākumus veic un novērtē konkrētos gadījumos (piemēram, reaģēšana uz uzturēšanas pieprasījumiem).

Bieži vien PPP līgumi nosaka, ka pamatdarbības maksājumi ir veicami, pamatojoties tikai uz atbilstību pieejamības standartiem, un neparedz atskaitījumus neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka līgumu prasības, kuras izmanto, lai definētu un novērtētu pakalpojumu izpildes kvalitāti (pretstatā aktīva pieejamībai) **neietekmē statistisko uzskaiti, ja** attiecīgajā PPP līgumā ir paredzēta efektīva pieejamības noteikšanas kārtība.

Eurostat uzskata, ka PPP līgumā ir iekļauta efektīva pieejamības noteikšanas kārtība, ja pieejamības standartos ir norādīti vismaz tie apstākļi, kādos attiecīgo aktīvu tiešām var lietot (kā skaidrots 4.c. tematā), un aktīva nepieejamības gadījumā Privātajam partnerim ir paredzēts piemērot sankcijas, veicot atbilstošus atskaitījumus no pamatdarbības maksājumiem (kā skaidrots 4.f. un 4.g. tematā).

Eurostat uzskata, ka līgums, kurā pamatdarbības maksājumi veidoti saskaņā ar Rokasgrāmatu ([angliski](#), [latviski](#)) minētajiem principiem, pamatojoties tikai uz pieejamību, un kurā nav iekļauti papildu noteikumi par pakalpojumu izpildes novērtēšanu un (vai) atskaitījumu veikšanu neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ, **neietekmē statistisko uzskaiti**.

Tādēļ lietotāji ievēros, ka daudzi 4.f. un 4.g. tematā minētie noteikumi par maksājumu mehānismiem **neietekmē statistisko uzskaiti**, ciktāl tie attiecas uz pakalpojumu izpildes kvalitāti (pretstatā aktīva pieejamībai).

4.e. Pieejamības un izpildes novērtēšana

Parasti PPP līgumos nosaka kārtību, kā tiek regulāri uzraudzīta aktīva pieejamība un pakalpojumu izpildes atbilstība attiecīgajiem standartiem un kā par to tiek ziņots. Dažādos līgumos var ievērojami atšķirties dažādi šīs procedūras aspekti (tostarp novērtēšanas un ziņošanas biežums un metodoloģija), bet vairumā gadījumu Privātajam partnerim ir jāziņo pašam, un Publiskajam partnerim ir tiesības veikt papildu uzraudzību un (vai) auditēt Privātā partnera ziņojumu.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka līgumos ir jānosaka tāda kārtība aktīva pieejamības un pakalpojumu izpildes uzraudzībai un ziņošanai par to, lai neizpildes gadījumā Publiskais partneris varētu Privātajam partnerim piemērot sankcijas.

Ja maksājumu mehānisma pamatā ir tāda uzraudzības un ziņošanas kārtība, saskaņā ar kuru Publiskajam partnerim ir uzraudzības vai audita (un apstrīdēšanas) tiesības, tad konkrētā procedūra vai metodoloģija, kas tiek izmantota uzraudzībai un ziņošanai, **neietekmē statistisko uzskaiti**. Savukārt, ja maksājumu mehānisms balstās uz paša Privātā partnera ziņojumiem un Publiskajam partnerim nav tiesību veikt uzraudzību vai auditu (un apstrīdēt) Privātā partnera ziņojumus, tas **ietekmē statistisko uzskaiti** un ir SVARĪGS jautājums.

4.f. Apmēra noteikšana atskaitījumiem, kas saistīti ar pieejamību un izpildi

PPP līgumos izmanto dažādas pieejas un dažādus mehānismus, lai noteiktu apmēru atskaitījumiem, kas veikti nepieejamības vai neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ.

Šajā 4.f. tematā ir aprakstīti daži no biežāk izmantotajiem mehānismiem (vai nu atsevišķi vai apvienojumā ar citiem mehānismiem), lai kalibrētu maksājumu mehānismu un noteiktu finansiālo ietekmi uz Privāto partneri (un risku, kas tam rodas), ja Privātais partneris neizpilda PPP līgumā noteikto.

4.f.1. Atskaitījumi nepieejamības dēļ

Atskaitījumus nepieejamības dēļ parasti nosaka atbilstoši ietekmētajam aktīva komponentam vai komponentiem. Bieži svērumus piemēro atsevišķiem aktīva komponentiem un dažādiem periodiem, lai parādītu, cik svarīgi tie ir Publiskajam partnerim un citiem galalietotājiem.

Nepieejamības gadījumā atskaitījuma apmēru nosaka atkarībā no nepieejamo komponentu skaita, to nepieejamības ilguma un svērumiem, kas noteikti šiem komponentiem dažādos nepieejamības perioda brīžos. Dažās jomās un (vai) periodos svērumi var būt 0 %.

Dažreiz Privātā partnera stimuls izpildīt līguma saistības tiek stiprināts, piemērojot svērumus, lai iegūtu atskaitījumus, kas pārsniedz (vai ir nesamērīgi ar) pamatdarbības maksājumu nosacīto vērtību (piemēram, divu nedēļu ilgas nepieejamības dēļ noteiktie atskaitījumi atbilst viena mēneša pamatdarbības maksājumiem). Šādā gadījumā bieži nosaka maksimālo atskaitījumu apmēru, lai nodrošinātu, ka Privātā partnera kopējās saistības atskaitījumu veidā nepārsniedz nosacītos pamatdarbības maksājumus (sk. 4.g.4. tematu).

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka samērīguma princips ir būtisks uz pieejamību balstītajos maksājumu mehānismos, tas nozīmē, ka pamatdarbības maksājumiem ir jābūt samērīgiem ar aktīva pieejamības pakāpi. Tātad:

100 % pieejamības gadījumā Privātais partneris pamatoti saņem pamatdarbības maksājumus pilnā apmērā, bet 0 % pieejamības gadījuma sekām jābūt tādām, ka Partneris nesaņem nekādus pamatdarbības maksājumus (dažreiz to dēvē par principu “nulle pieejamība, nulles maksājums”);

- ja pieejamības apmērs ir starp šīm divām galējām vērtībām, tad jebkurai pieejamībai ir jā saglabā vispārīga samērīguma princips.*

*Eurostat sagaida, ka samērīguma princips tiks īstenots pietiekami ilgu laiku (piemēram, vienu gadu). Šā principa nepiemērošana pietiekami ilgu laiku **ietekmē statistisko uzskaiti**, un PPP līgumu automātiski reģistrē valdības BILANCĒ.*

*Eurostat uzskata, ka svērumu piemērošana atsevišķiem aktīva komponentiem vai dažādiem periodiem ir saderīga ar samērīguma principu un **neietekmē statistisko uzskaiti**, ja:*

- šie svērumi parāda aktīva (un tā komponentu) funkcionalitāti;
- 0 % svērumus (ja tos izmanto) izmanto tikai izņēmuma gadījumos;
- var pierādīt, ka nulles pieejamības gadījumā tiks piemērots iepriekš minētais nulles maksājums.

Piemēram, mazi vai 0 % svērumi neietekmē statistisko uzskaiti, ja tos piemēro attiecībā uz laiku, kad aktīvs nav nepieciešams (piemēram, skolās tas ir laiks, kad nenotiek mācības). Ja svērumus neizmanto pienācīgi tā, kā tas aprakstīts iepriekš, šis jautājums ir SVARĪGS statistiskajā uzskaitē.

Visbeidzot Eurostat uzskata, ka svērumu izmantošana, lai iegūtu atskaitījumus, kas pārsniedz (vai ir nesamērīgi ar) pamatdarbības maksājumu nosacīto vērtību (piemēram, iepriekš aprakstītajā piemērā, kad divu nedēļu ilgas nepieejamības dēļ noteiktie atskaitījumi atbilst viena mēneša pamatdarbības maksājumiem), **neietekmē statistisko uzskaiti**. (Eurostat viedokli par maksimālo atskaitījumu apmēru (ko bieži izmanto kopā ar svērumiem, lai iegūtu nesamērīgi lielus atskaitījumus) sk. 4.g.4. tematā.)

4.f.2. Atskaitījumi neizpildes vai neizpildes punktu dēļ

Dažreiz PPP līgumos katram pakalpojumu neizpildes gadījumam tiek piešķirta konkrēta naudas vērtība, kas tiek atrēķināta no pamatdarbības maksājumiem ikreiz, kad notiek šāda neizpilde. Alternatīva pieeja ir izmantot sistēmu, kas par katru pakalpojumu neizpildes gadījumu piešķir neizpildes punktus, kuriem atbilst konkrēta naudas vērtība, un pēc tam no pamatdarbības maksājumiem atrēķina uzkrātajiem neizpildes punktiem atbilstošu summu. Abas pieejas var ietvert svērumus, kas parāda neizpildes svarīgumu konkrētā jomā un konkrētā brīdī.

Dažos PPP līgumos ir iekļauti noteikumi, kuru mērķis ir nepieļaut, ka attiecībā uz vienu un to pašu gadījumu tiek piemērots atskaitījums gan aktīva nepieejamības, gan neizpildes dēļ. Piemēram:

- izpildes režīmu (t. i., atskaitījumus neizpildes dēļ) nepiemēro, kad aktīvs nav pieejams; un (vai)
- ja Privātā partnera neizpildes gadījumā varētu tikt piemērots atskaitījums gan nepieejamības, gan neizpildes dēļ, piemēro tikai vienu (parasti lielāko) atskaitījumu.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka pieeja, ko izmanto, lai novērtētu atskaitījumus neizpildes dēļ, noteiktu to apmēru un tos piemērotu, **neietekmē statistisko uzskaiti, ja** PPP līgumā ir iekļauta efektīva pieejamības noteikšanas kārtība (kas aprakstīta Eurostat piezīmēs 4.d. tematā). Šādā gadījumā statistiskā uzskaitē netiek ietekmēta, ja, piemēram:

- *atskaitījumus neizpildes dēļ piemēro vai nu atbilstoši pakalpojumu neizpildes gadījumiem, vai atbilstoši neizpildes punktu sistēmai;*
- *pakalpojumu neizpildes gadījumus izvērtē, piemēram, ņemot vērā to, kur un kad tie ir notikuši;*
- *ir veikti pasākumi, lai nepieļautu, ka attiecībā uz vienu un to pašu gadījumu tiek piemērots atskaitījums gan neizpildes, gan nepieejamības dēļ.*

4.f.3. Neizpildes novēršanas termiņi

PPP līgumos parasti nosaka termiņus, kuros Privātajam partnerim ir jāizlabo vai jānovērš nepieejamība vai pakalpojumu neizpilde, un atskaitījumus piemēro tikai tad, ja labojumi vai neizpildes novēršana šajos termiņos netiek veikta. PPP līgumos Privātajam partnerim ne vienmēr ir sniegta iespēja izlabot vai novērst visu veidu neizpildes.

Labojumu vai neizpildes novēršanas termiņu norāda precīzi (piemēram, četras stundas, divas dienas) vai vispārīgāk (piemēram, pieņemamā laika posmā, ņemot vērā apstākļus).

Dažos PPP līgumos šie termiņi ir iekļauti nepieejamības un neapmierinošas pakalpojumu izpildes tehniskajās definīcijās (t. i., uzskata, ka aktīvs nav pieejams vai pakalpojuma izpilde ir neapmierinoša tikai tad, ja neatbilstība standartam netiek izlabota vai novērsta attiecīgā termiņā).

Citos PPP līgumos izmanto pieeju, saskaņā ar kuru aktīvu tiek definēts kā nepieejams vai pakalpojums – kā neapmierinoši izpildīts, tiklīdz ir radusies neatbilstība standartam, bet atskaitījumus piemēro tikai tad, ja attiecīgā termiņā neizpilde nav izlabota vai novērsta.

Visbeidzot, dažos PPP līgumos nosaka sākotnējo termiņu, kurā Privātajam partnerim ir jārod neizpildes pagaidu risinājums, un papildu termiņu, kurā tam šī neizpilde ir jāizlabo vai jānovērš pilnā apmērā (piemēram, izsists logs divu stundu laikā ir jāaiznaglo ar dēļiem, bet divu dienu laikā tas ir no jauna jāiestiklo).

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka noteikumi, kas Privātajam partnerim sniedz iespēju novērst neizpildi, lai netiktu piemēroti atskaitījumi (tostarp iespēju veikt pagaidu remontdarbus), **neietekmē statistisko uzskaiti, ja** Partnera rīcībā esošais laiks (neatkarīgi no tā, vai šis laiks PPP līgumā ir vai nav noteikts precīzi) ir pieņemams, ņemot vērā neizpildes ietekmi uz aktīva lietošanu un (vai) projekta apstākļus (piemēram, ģeogrāfisko atrašanās vietu). Nepamatoti ilga termiņa noteikšana labojumiem vai neizpildes novēršanai ir*

VIDĒJI SVARĪGS jautājums statistiskajā uzskaitē.

4.f.4. Atskaitījumu minimālais apmērs

Dažos PPP līgumos atskaitījumiem nepieejamības vai neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ tiek noteikts minimālais apmērs. Tādā veidā mazsvarīgākam aktīva komponentam vai pakalpojumam tiek piemērots lielāks atskaitījums nekā tas, ko citādi piemērotu, ņemot vērā šā komponenta vai pakalpojuma svērumu salīdzinājumā ar pārējo aktīvu vai pārējiem pakalpojumiem.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka iepriekš aprakstītie noteikumi par atskaitījumu minimālo apmēru **neietekmē statistisko uzskaiti**.

4.f.5. Noteikumi par atskaitījumu proporcionālu palielināšanu

Dažos PPP līgumos iekļauj noteikumus, saskaņā ar kuriem palielina atskaitījumu apmēru par neizpildi, kad aktīvs nav pieejams un (vai) pakalpojumu neizpilde turpinās ilgāku laiku. Dažreiz atskaitījumu apmēru palielina arī gadījumā, ja neizpilde notiek atkārtoti.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka iepriekš aprakstītie noteikumi par atskaitījumu proporcionālu palielināšanu **neietekmē statistisko uzskaiti**.

4.f.6. Nav pieejami, bet tiek lietoti

Daži PPP līgumi paredz piemērot noteikumus par aktīviem, kas nav pieejami, bet tiek lietoti, saskaņā ar šiem noteikumiem atskaitījumi parasti tiek samazināti par kādu procentuālu daļu (piemēram, par 50 %), ja Publiskais partneris nolemj lietot aktīvu (vai šā aktīva komponentu), kaut arī atbilstoši līgumā noteiktajiem standartiem tas nav pieejams.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka iepriekš aprakstītie noteikumi par aktīviem, kas nav pieejami, bet tiek lietoti, **neietekmē statistisko uzskaiti**.

Savukārt noteikumi, kuri attiecas uz aktīviem, kas nav pieejami, bet tiek lietoti, un saskaņā ar kuriem atskaitījumi tiek samazināti vairāk nekā par 50 %, **ietekmē statistisko uzskaiti** un ir VIDĒJI SVARĪGS jautājums.

4.f.7. Alternatīvas pagaidu telpas

Saskaņā ar dažiem PPP līgumiem Privātais partneris Publiskajam partnerim var piedāvāt izmantot alternatīvas pagaidu telpas, kamēr nav pieejams aktīvs (vai tā komponenti). Ja Publiskajam partnerim alternatīvās pagaidu telpas ir pieņemamas, attiecīgie atskaitījumi nepieejamības dēļ netiek piemēroti.

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka iepriekš aprakstītie noteikumi par alternatīvām pagaidu telpām **neietekmē statistisko uzskaiti**.*

4.g. Atvieglojumi attiecībā uz atskaitījumiem nepieejamības vai neizpildes dēļ

Parasti PPP līgumi atvieglojumus no atskaitījumiem Privātajam partnerim piešķir noteiktās situācijās, kuru piemēri ir aprakstīti turpmāk.

4.g.1. Attaisnojoši iemesli

Vairumā PPP līgumu tiek atzītas dažas situācijas, kurās Privātais partneris nav iemesls aktīva nepieejamībai vai neapmierinošai pakalpojumu izpildei un kurās tāpēc nepiemēro atskaitījumus. PPP līgumā to var paredzēt dažādos veidos.

Piemēram:

- var uzskatīt, ka nepieejamība vai neapmierinoša pakalpojumu izpilde nav notikusi;
- uzskata, ka nepieejamība vai neapmierinoša pakalpojumu izpilde ir notikusi, bet atskaitījumu aprēķināšanas vajadzībām to neņem vērā;
- uzskata, ka nepieejamība vai neapmierinoša pakalpojumu izpilde ir notikusi, un veic atskaitījumu, bet Privātajam partnerim ir tiesības atgūt šo atskaitījumu no Publiskā partnera, izmantojot citu mehānismu (piemēram, 6. tematā minēto mehānismu gadījumiem, kad izmaksājama kompensācija).

Bieži sastopami atskaitījumu atvieglojumu piemēri ir gadījumi, kad neizpildes tiešs iemesls ir:

- plānotā uzturēšana;
- ārējās enerģijas padeves traucējumi;
- gadījumi, kad izmaksājama kompensācija (sk. 6. tematu);
- nepārvaramas vara;

- trešās puses darbības, kuras Privātais partneris nevar ietekmēt (piemēram, automaģistrāles joslas nepieejamība kāda transportlīdzekļa avārijas dēļ, ja saskaņā ar PPP līgumu to neuzskata par gadījumu, kad izmaksājama kompensācija).

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka noteikumi, kas Privātajam partnerim sniedz atvieglojumus no atskaitījumiem tādas nepieejamības vai neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ, kuras tiešs iemesls ir iepriekš aprakstītie gadījumi, **neietekmē statistisko uzskaiti**.*

*Savukārt noteikumi, kas attaisno Privāto partneri nepieejamības vai neapmierinošas pakalpojumu izpildes gadījumā, ja tā notiek tādu notikumu dēļ, kurus Privātais partneris var ietekmēt vai kuri parāda makroekonomikas nosacījumu izmaiņas, **ietekmē statistisko uzskaiti**. Šis ir statistiskajā uzskaitē SVARĪGS jautājums.*

4.g.2. Atvieglojumu periodi

Daudzi PPP līgumi paredz darbības posmā atskaitījumiem piemērot atvieglojumus uz noteiktiem laika posmiem (bieži dēvētiem par atvieglojumu periodiem). Dažādos PPP līgumos atvieglojumu periodiem izmanto dažādas pieejas atbilstoši tam, kā aprakstīts turpmāk.

Daži PPP līgumi paredz atvieglojumu periodu darbības posma sākumā, un tā laikā atskaitījumus nepiemēro (vai nepiemēro pilnībā). Tas tiek darīts, lai Privātajam partnerim dotu laiku sākt aktīva ekspluatāciju un uzturēšanu. Ievērojami atšķiras gan dažādos līgumos noteiktie laika periodi, gan pakalpojumi vai atskaitījumi, uz kuriem attiecas atvieglojumi. Piemēram:

- atvieglojums var attiekties uz visiem atskaitījumiem vai tikai uz atskaitījumiem neizpildes dēļ;
- atvieglojums var attiekties uz visiem vai tikai atsevišķiem pakalpojumiem;
- var tikt piešķirts pilnīgs atvieglojums vai arī atskaitījumu var samazināt par noteiktu procentuālu daļu.

Citi PPP līgumi paredz atvieglojumu periodu darbības posma sākumā, un tā laikā pamatdarbības maksājumiem atskaitījumus piemēro pilnā apmērā, bet tos neņem vērā, lai PPP līguma izpildi pabeigtu pirms termiņa.

Saskaņā ar abām pieejām noteikumus par atvieglojumu periodu dažreiz piemēro arī gadījumos, kad Privātais partneris nomaina galveno apakšuzņēmēju un (vai) aizdevēji nomaina Privāto partneri pēc iestāšanās PPP līgumā (sk. 14.h. tematu).

Daži PPP līgumi neparedz atvieglojumu periodus.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka:

- noteikumi par atvieglojumu periodu, kas piešķir atvieglojumus tikai attiecībā uz atskaitījumiem neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ (t. i., tik un tā tiek piemēroti atskaitījumi nepieejamības dēļ), neietekmē statistisko uzskaiti, ja PPP līgumā ir iekļauta efektīva pieejamības noteikšanas kārtība (kas aprakstīta Eurostat piezīmēs 4.d. tematā);
- noteikumi par atvieglojumu periodu, kas piešķir atvieglojumus attiecībā uz atskaitījumiem nepieejamības dēļ, neietekmē statistisko uzskaiti, ja šis periods ir pamatots, ņemot vērā aktīva veidu, PPP līguma termiņu un citus projekta apstākļus. Piemēram, Eurostat uzskata, ka attiecībā uz atskaitījumiem nepieejamības dēļ (vai samazinātas pieejamības dēļ), atvieglojumu periods uz laiku līdz sešiem mēnešiem ir pieņemams tajos projektos, kuru darbības posms ilgst vismaz 20 gadus. Projektos ar īsāku darbības posmu atvieglojumu periodiem būtu jābūt proporcionāli īsākiem, savukārt projektos ar ilgāku darbības posmu par pamatotiem var uzskatīt ilgākus atvieglojumu periodus. Ja termiņa pagarinājumi nav uzskatāmi par pieņemamiem, tas statistiskajā uzskaitē ir VIDĒJI SVARĪGS jautājums;
- noteikumi par atvieglojumu periodu, kas piešķir atvieglojumus tikai atskaitījumiem nepieejamības un (vai) neizpildes dēļ, lai izraisītu PPP līguma izbeigšanu pirms termiņa (t. i., pamatdarbības maksājumiem tik un tā piemēro atskaitījumus), **neietekmē statistisko uzskaiti.**

Iepriekš izklāstītie viedokļi attiecas uz tiem atvieglojumu periodiem, kurus piemēro darbības posma sākumā, kurus piemēro, kad Privātais partneris nomaina galveno apakšuzņēmēju, un kurus piemēro, kad aizdevēji nomaina Privāto partneri pēc iestāšanās PPP līgumā.

4.g.3. Pielaiides un minimālās robežvērtības

Daži PPP līgumi neparedz atskaitījumu piemērošanu noteiktā periodā, ja tā laikā neizpildes gadījumu vai izpildes punktu skaits, vai uzkrātā atskaitījumu summa ir mazāka par noteiktu robežvērtību. Piemēram:

- nekādus atskaitījumus neizpildes dēļ nepiemēro, ja mēneša laikā notikušo neizpildes gadījumu skaits ir mazāks par x;
- nekādus atskaitījumus nepiemēro, ja atskaitījumu kopsumma mēnesī ir mazāka par x EUR.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka noteikumi, kas rada pielaidi vai minimālo robežvērtību tikai atskaitījumiem neizpildes dēļ, **neietekmē statistisko uzskaiti, ja** PPP līgumā ir iekļauta efektīva pieejamības noteikšanas kārtība (kas aprakstīta Eurostat piezīmēs 4.d. tematā).

Noteikumi, kas nosaka pielaidi vai minimālo robežvērtību atskaitījumiem nepieejamības dēļ **neietekmē statistisko uzskaiti, ja** šai pielaidei vai minimālajai robežvērtībai ir necīga ietekme (t. i., nepiemēroto atskaitījumu apmērs nepārsniedz 1 % no pamatdarbības maksājumiem). Citos gadījumos (t. i., pielaižu vai minimālās robežvērtības ietekme nav necīga) tas ir statistiskajā uzskaitē SVARĪGS jautājums.

4.g.4. Maksimālais atskaitījumu apmērs

PPP līgumos ļoti bieži nosaka maksimālo atskaitījumu apmēru, ko piemēro nepieejamības un (vai) neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ. Šajā saistībā izmanto daudzas pieejas, bet visbiežāk sastopamie piemēri ir šādi:

- nepieejamības dēļ Privātajam partnerim piemērojamie maksimālie atskaitījumi ir 100 % no pamatdarbības maksājumu nosacītās vērtības attiecīgajā periodā;
- nepieejamības un neizpildes dēļ Privātajam partnerim piemērojamie kopējie maksimālie atskaitījumi ir 100 % no pamatdarbības maksājumu nosacītās vērtības attiecīgajā periodā;
- atsevišķu pakalpojumu (piemēram, ēdināšanas pakalpojumu) neizpildes dēļ Privātajam partnerim piemērojamie maksimālie atskaitījumi atbilst šo pakalpojumu sniegšanas izmaksām;
- atskaitījumus piemēro tikai noteiktai procentuālai daļai (no 20 līdz 100 %) no pamatdarbības maksājumu kopējās nosacītās vērtības, bet visiem tiem atskaitījumiem, attiecībā uz kuriem vienā periodā nav veikts ieskaits (jo to apmērs pārsniedz noteikto procentuālo daļu), ieskaitu var veikt turpmākajos periodos;
- atskaitījumus piemēro noteiktai procentuālai daļai (piemēram, 20 %) no pamatdarbības maksājumu kopējās nosacītās vērtības, bet, ja šī robežvērtība ir pārsniegta, Publiskajam partnerim ir tiesības izbeigt PPP līguma darbību Privātā partnera saistību neizpildes dēļ.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka jebkura maksimālo atskaitījumu noteikšana, kas pārkāpj samērīguma principu (no kura, piemēram, jāizriet pietiekami ilgai principa “nulle pieejamība, nulle maksājums” piemērošanai), **ietekmē statistisko uzskaiti** un PPP līgums ir automātiski jāreģistrē valdības BILANCĒ.

Eurostat uzskata, ka tādā PPP līgumā, kurā ir noteikta efektīva pieejamības noteikšanas kārtība (kas aprakstīta Eurostat piezīmēs 4.d. tematā), turpmāk uzskaitītie maksimālo atskaitījumu noteikšanas mehānismi nepārkāpj samērīguma principu un tāpēc **neietekmē statistisko uzskaiti**:

- noteikumi, kuros nosaka maksimālos atskaitījumus (jebkurā līmenī);
- noteikumi, kuros nosaka maksimālos atskaitījumus nepieejamības dēļ, lai Privātais partneris nezaudētu vairāk kā 100 % no pamatdarbības maksājumu nosacītās vērtības (pietiekami ilgā periodā, kas visbiežāk ir viens gads).

Noteikumi, kuros nosaka maksimālos atskaitījumus nepieejamības dēļ, lai Privātajam partnerim garantētais minimālais maksājuma līmenis būtu vairāk nekā 0 % no pamatdarbības maksājumu nosacītās vērtības, **neietekmē statistisko uzskaiti, ja** samērīguma princips, no kura izriet princips “nulles pieejamība, nulles maksājums”, pietiekami ilgu laiku tiek sasniegts citā veidā. Piemēram, samērīguma principa piemērošanu var panākt, izmantojot termiņa pagarināšanas mehānismu, kas ļauj atgūt konkrētā periodā (visbiežāk viens gads) uzkrātos atskaitījumus un (vai) piešķir Publiskajam partnerim tiesības šā perioda beigās izbeigt PPP līguma darbību pirms termiņa, ja Privātais partneris neizpilda saistības.

4.h. Korekcijas atbilstoši lietošanas apjomam

Daži uz pieejamību balstīti PPP līgumi Privātajam partnerim sniedz tiesības uz paaugstinātiem pamatdarbības maksājumiem, ja aktīvu lieto vairāk, nekā tika gaidīts. Publiskais partneris var būt tiesīgs arī samazināt pamatdarbības maksājumus, ja aktīvu lieto mazāk, nekā tika gaidīts.

Vairumā PPP līgumu netiek aprēķināts konkrēts lietošanas apjoms, un Privātajam partnerim ir jāpieņem jebkura iespējamā aktīva lietošanas apjoma sekas.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka noteikumi, kas palielina pamatdarbības maksājumus, lai Privātais partneris tiktu kompensēts, ja aktīvu lieto vairāk, nekā tika gaidīts, **neietekmē statistisko uzskaiti**. Tāpat noteikumi, kas šādu korekciju neparedz (t. i., nosaka, ka Privātajam partnerim ir jāuzņemas risks, ka aktīvs varētu tikt lietots vairāk, nekā tiek gaidīts), **neietekmē statistisko uzskaiti**.

Eurostat uzskata, ka noteikumi, kuros pamatdarbības maksājumi (kuru 100 % ir balstīti uz pieejamību) tiek attiecīgi samazināti, ja aktīvu izmanto mazāk, nekā gaidīts, **ietekmē statistisko uzskaiti** un šis ir statistiskajā uzskaitē SVARĪGS jautājums.

Eurostat uzskata, ka PPP līgumā var noteikt tādas pamatdarbības maksājumus, kas ir saistīti gan ar aktīva pieejamību, gan ar tā faktisko lietošanas apjomu, neietekmējot statistisko uzskaiti, izmantojot jauktu maksājumu mehānismu, kura struktūra balstīta gan uz pieejamību, gan pieprasījumu (sk. 4.k. tematu).

B. PPP LĒGUMI, KAS PAREDZ UZ PIEPRASĪJUMU BALSTĪTUS MAKSĀJUMUS

4.i. Pamatdarbības maksājumu struktūra

Dažos PPP līgumos tiek iekļauti uz pieprasījumu balstīti maksājumu mehānismi, kas aprēķina Publiskā partnera veicamos pamatdarbības maksājumus atbilstoši aktīva lietošanas apjomam (piemēram, automašīnu skaits, kas izmanto autoceļu, apstrādāto atkritumu tonnas). Parasti pamatdarbības maksājumiem veic indeksāciju (sk. 5.d. tematu).

Parasti uz pieprasījumu balstīti maksājumu mehānismi nepiemēro atskaitījumus neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ, taču dažos PPP līgumos pakalpojumu izpildes kvalitāte tiek ņemta vērā citos nolūkos (piemēram, lai noteiktu finansiālas sankcijas vai izraisītu PPP līguma darbības izbeigšanu pirms termiņa Privātā partnera saistību neizpildes dēļ).

4.j. Pamatdarbības maksājumu apmēra noteikšana

Tiek izmantotas dažādas pieejas, lai kalibrētu maksājumu mehānismu un noteiktu finansiālo ietekmi uz Privāto partneri, tam ņemoties risku, kas saistīts ar pieprasījumu pēc aktīva. Šajā 4.j. tematā ir norādīti daži parasti izmantoto pieeju piemēri (bet tas nav pilnīgs uzskaitījums).

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka, vērtējot pieprasījuma riska nodošanu, būtiski svarīgs ir samērīguma princips, kas nozīmē, ka pamatdarbības maksājumiem ir jābūt samērīgiem ar pieprasījumu pēc aktīva. Galējā gadījumā, kad pieprasījuma nav vispār, Privātajam partnerim pamatdarbības maksājumus nevajadzētu saņemt.

Turpmāk tekstā ir izklāstīti Eurostat uzskati par to, kā dažādi kalibrēšanas mehānismi ietekmē samērīguma principu un tātad arī statistisko uzskaiti.

4.j.1. Lietošanas veida un laika svērumi

Vairumā PPP līgumu, kuros pamatdarbības maksājumi ir balstīti uz pieprasījumu, svērumi tiek piemēroti dažādiem aktīva lietošanas veidiem (piemēram, atkarībā no to transportlīdzekļa veida, kas brauc pa autoceļu) un (vai) dažādiem lietošanas laikiem. Tāpēc

pamatdarbības maksājumi, kas Privātajam partnerim pienākas par katru lietošanas gadījumu, ir atkarīgi no šīs lietošanas veida un laika. Dažiem lietošanas veidiem un (vai) laikiem svēruma var būt 0 %.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka svēruma (tostarp 0 % svēruma) piemērošana dažādiem aktīva lietošanas veidiem un laikiem **neietekmē statistisko uzskaiti**.

4.j.2. Grupēšana

Bieži vien uz pieprasījuma balstīti maksājumu mehānismi ir strukturēti grupās, un summa, ko Publiskais partneris maksā par vienu lietošanas vienību (piemēram, par vienu vieglā automobiļa braucienu pa autoceļu), ir atkarīga no grupas, kurai vienība atbilst. Piemēram, pirmajiem 1000 vieglajiem automobiļiem maksājums par vienu vieglo automobili ir x EUR, nākamajiem 1000 vieglajiem automobiļiem tas ir y EUR par vienu vieglo automobili utt.

Parasti vienības cena grupām, kuras lieto retāk, ir augstāka nekā grupām, kuras lieto biežāk (piemēram, ja ceļu lieto 1–1000 vieglo automobiļu, maksājums par vienu vieglo automobili ir lielāks nekā gadījumā, ja to lieto 9000–10 000 vieglo automobiļu). Dažos gadījumos vienības cenu retāk lietotām grupām nosaka tā, lai praksē tiktu segta lielākā daļa Privātā partnera nemainīgo izmaksu, ja pieprasījums atbilst pamatoti prognozētajam apjomam. Dažos PPP līgumos vienības cena visbiežāk lietotajai grupai atbilst nullei.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka noteikumi, kuros cenas par vienību tiek grupētas atbilstoši aktīva lietošanai, var pārkāpt samērīguma pamatprincipu un tādējādi ietekmēt statistisko uzskaiti. Grupēšanas noteikumu ietekme uz samērīguma principu un statistisko uzskaiti jāizvērtē, paturot prātā pamatota pieprasījuma prognozes, ieņēmumu prognozes un Privātā partnera faktiskās izmaksas. Piemēram, Eurostat uzskata, ka šie grupēšanas noteikumi **ietekmē statistisko uzskaiti**, ja:

- visbiežāk lietotajai grupai noteiktā vienības cena atbilst nullei vai ir tuvu tai (šādā gadījumā PPP līgumu automātiski reģistrē valdības BILANCĒ);
- biežāk lietotām grupām noteiktā vienības cena atbilst nominālajai cenai, kas faktiski ievērojami ierobežo Privātā partnera iespējas palielināt peļņu (šīs statistiskajā uzskaitē ir SVARĪGS jautājums);
- retāk lietotām grupām ir noteikta tāda vienības cena, ka Privātais partneris atgūs ievērojamu izmaksu daļu, ja pieprasījums ir ievērojami mazāks par pamatoti prognozēto (šīs statistiskajā uzskaitē ir SVARĪGS jautājums);

- *retāk lietotām grupām noteiktā vienības cena faktiski ir līdzvērtīga minimāla lietošanas apjoma un (vai) ieņēmumu garantijai (šādā gadījumā PPP līgumu automātiski reģistrē valdības BILANCĒ; sk. 4.j.3. tematu).*

4.j.3. Minimālā lietošanas apmēra un ieņēmumu garantijas

Dažos uz pieprasījumu balstītos PPP līgumos Publiskais partneris Privātajam partnerim darbības posmā garantē noteiktu ieņēmumu apmēru neatkarīgi no aktīva faktiskā lietošanas apjoma. Šim nolūkam PPP līgumos izmanto dažādus mehānismus, piemēram:

- garantēti minimālie pamatdarbības maksājumi mēnesī;
- Publiskā partnera sniegta garantija par aktīva lietošanas apjomu;
- kompensācija (sk. 6. tematu), ja aktīva lietošanas apjoms ir mazāks par noteikto robežvērtību.

NB! Eurostat piezīmes

*Eurostat uzskata, ka jebkāda veida minimālā lietošanas apjoma vai minimālo ieņēmumu garantijas **ietekmē statistisko uzskaiti** un PPP līgumu automātiski jāreģistrē valdības BILANCĒ.*

Eurostat uzskata, ka PPP līgumā Privātajam partnerim var noteikt tiesības uz tādiem pamatdarbības maksājumiem, kas nav saistīti ar pieprasījumu pēc aktīva, neietekmējot statistisko uzskaiti, izmantojot jauktu maksājumu mehānismu, kura struktūra balstīta gan uz pieejamību, gan pieprasījumu (sk. 4.k. tematu).

C. PPP LĒGUMI, KAS PAREDZ UZ PIEEJAMĒBU UN PIEPRASĒJUMU BALSTĒTUS MAKSĒJUMUS

4.k. Pamatdarbības maksājumu struktūra

Dažos PPP līgumos tiek noteikti jaukti pieejamības un pieprasījuma maksājumu mehānismi, kuros ietilpst pamatdarbības maksājumi, ko veido divi komponenti: viens ir balstīts uz pieejamību (izpildi) (sk. A iedaļu iepriekš), bet otrs – uz pieprasījumu (sk. B iedaļu iepriekš). Turklāt maksājumus parasti korigē atbilstoši:

- indeksācijai (sk. 5.d. tematu);
- atskaitījumiem neapmierinošas pakalpojumu izpildes dēļ.

Piemēram:

- skolas PPP līgums paredz uz pieejamību balstītus pamatdarbības maksājumus par aktīva nodrošināšanu un ar apjomu (vai pieprasījumu) saistītus maksājumus par ēdināšanas pakalpojumiem (kas balstās uz nodrošināto maltīšu skaitu);
- metro PPP līgums paredz, ka 80 % no prognozētajiem pamatdarbības maksājumiem tiks veikti, balstoties uz pieejamību, bet 20 % no prognozētajiem pamatdarbības maksājumiem tiks veikti, balstoties uz pieprasījumu;
- atkritumu pārstrādes PPP līgums paredz, ka 20 % no prognozētajiem pamatdarbības maksājumiem tiks veikti, balstoties uz pieejamību, bet 80 % no prognozētajiem pamatdarbības maksājumiem tiks veikti, balstoties uz pieprasījumu.

NB! Eurostat piezīmes

Eurostat uzskata, ka jaukta pieejamības un pieprasījuma maksājumu mehānisma izmantošana **pati par sevi neietekmē statistisko uzskaiti.**

Tomēr:

- kad dalījums starp pamatdarbības maksājumu pieejamības un pieprasījuma komponentiem norāda uz atšķirību starp i) maksājumiem, kas saistīti ar aktīva nodrošināšanu un uzturēšanu, un ii) maksājumiem, kas saistīti ar pieprasījumu pēc pakalpojumiem, kuri ir sekundāri salīdzinājumā ar aktīva uzturēšanu, par aktīva statistisko uzskaiti tiks lemts, ņemot vērā tikai tos maksājumus, kas ir saistīti ar aktīva nodrošināšanu un uzturēšanu. Iepriekš aprakstītajā skolas PPP līguma piemērā par statistisko uzskaiti tiks lemts, ņemot vērā risku, kas tiek nodots ar pieejamības maksājumiem;
- citos gadījumos pamatdarbības maksājumu pieejamības un pieprasījuma komponentu vērtē atsevišķi, lai noteiktu, vai ar katru no šiem komponentiem tiek nodots atbilstošs risks. Šā 4. temata A iedaļā paustais Eurostat viedoklis attiecas uz pieejamības, bet B iedaļā – uz pieprasījuma komponentu.

Publiskis

Dalīts

Privāts

4.1. Atskaitījumu risks aktīva nepieejamības dēļ

PPP līgumos iekļauj noteikumus, kas ļauj koriģēt pamatdarbības maksājumus, ja aktīvs nav pieejams vai, ja Privātā partnera pakalpojumu izpilde ir neapmierinoša. Atskaitāmo apmēru nosaka objektīvi PPP līguma noteikumos un piemēro bez saskaņošanas ar Privāto partneri, ja PPP līgumā noteiktie apstākļi ir iestājušies. Aktīva komponentu pieejamību novērtē, pamatojoties uz PPP līgumā noteiktajiem pieejamības standartiem.

Pārsvarā PPP līgumos papildus pieejamības standartiem iekļauj arī prasības attiecībā uz Privātā partnera pakalpojumu izpildes kvalitāti un atskaitījumu piemērošanu pamatdarbības maksājumiem gadījumā, ja netiek izpildītas dažas vai visas šīs prasības.

Dažas no šīm prasībām var būt cieši saistītas ar Privātā partnera pienākumu nodrošināt aktīva pieejamību (piemēram, pienākumu reaģēt noteiktā laika posmā, ja rodas nepieciešamība veikt uzturēšanu).

Parasti PPP līgumos nosaka kārtību, kā tiek regulāri uzraudzīta aktīva pieejamība un pakalpojumu izpildes atbilstība attiecīgajiem standartiem un kā par to tiek ziņots. Dažādos līgumos var ievērojami atšķirties dažādi šīs procedūras aspekti (tostarp novērtēšanas un ziņošanas biežums un metodoloģija), bet vairumā gadījumu Privātajam partnerim ir jāziņo pašam un Publiskajam partnerim ir tiesības veikt papildu uzraudzību un (vai) auditēt Privātā partnera ziņojumu.

PPP līgumos parasti nosaka termiņus, kuros Privātajam partnerim ir jāizlabo vai jānovērš nepieejamība vai pakalpojumu neizpilde, un atskaitījumus piemēro tikai tad, ja labojumi vai neizpildes novēršana šajos termiņos netiek veikta. PPP līgumos Privātajam partnerim ne vienmēr ir sniegta iespēja izlabot vai novērst visu veidu neizpildes.

4.2. Pieprasījuma risks

Pieprasījuma risks ir reti piemērojams, jo Privātais partneris parasti saņem samaksu par to, ka ir nodrošinājis ielu apgaismojuma pieejamību atbilstoši noteiktam standartam, kas nav atkarīgs no pieprasījuma pēc ielu apgaismojuma. Var rasties zināms pieprasījuma risks, ja Privātajam partnerim ir atļauts veikt komerciālas darbības (papildus pamatpakalpojumam saskaņā ar līgumu), tomēr tas parasti veido nelielu daļu no projekta paredzamajiem ieņēmumiem.

Kopumā Privātais partneris uzņemas riskus, kas saistīti ar tā fakultatīvajām komercdarbībām. Ja komercdarbība vairs nav iespējama regulatīvu iemeslu vai citu faktoru dēļ, kas ir saistīti ar Publisko partneri vai valdības rīcību, līgumā tiks paredzētas

sekas. Tas var ietvert dažu noteikumu, tostarp cenas, grozīšanu (piemēram, ja Privātais partneris ir paļāvies uz trešo personu ienākumiem, lai varētu piedāvāt zemāku projekta cenu).